

PRISTUPANJE REPUBLIKE HRVATSKE EKONOMSKOJ I MONETARNOJ UNIJI

Meznarić, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:998977>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-26**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni prijediplomski studij *Financijski menadžment*

Ana Meznarić

**PRISTUPANJE REPUBLIKE HRVATSKE EKONOMSKOJ I
MONETARNOJ UNIJI**

Završni rad

Osijek, 2023.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni prijediplomski studij *Financijski menadžment*

Ana Meznarić

**PRISTUPANJE REPUBLIKE HRVATSKE EKONOMSKOJ I
MONETARNOJ UNIJI**

Završni rad

Kolegij: Monetarne financije

JMBAG: 0010235170

e-mail: ameznaric@efos.hr

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ivana Bestvina Bukvić

Komentor: dr. sc. Dražen Novaković

Osijek, 2023.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics & Business in Osijek

University Undergraduate Study Financial management

Ana Meznarić

**ACCESSION OF THE REPUBLIC OF CROATIA TO THE
ECONOMIC AND MONETARY UNION**

Final paper

Osijek, 2023

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA 1 ISTOVJETNOSTI DIGITALNE 1 TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, NN 1 19/2022).
4. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Ana Meznarić

JMBAG: 0010235170

OIB: 14477769887

e-mail za kontakt: ameznarić@efos.hr

Naziv studija: Sveučilišni prijediplomski studij Financijski menadžment

Naslov rada: Pristupanje Republike Hrvatske Ekonomskoj i monetarnoj uniji

Mentor/mentorica rada: izv. prof. dr. sc. Ivana Bestvina Bukvić

Komentor/komentorica rada: dr. sc. Dražen Novaković

U Osijeku, 25. kolovoza 2023. godine

Potpis

Pristupanje Republike Hrvatske Ekonomskoj i monetarnoj uniji

SAŽETAK

Hrvatska je članica Europske unije od 1. srpnja 2013. godine. Članstvo u Europskoj uniji nosi obvezu uvođenja eura kao službene valute plaćanja u zemlji članici. Kako bi Republika Hrvatska pristupila europskoj Ekonomskoj i monetarnoj uniji bila je obvezna ispuniti četiri kriterija konvergencije, a to su: stabilnost cijena, fiskalna disciplina, stabilnost tečaja i dugoročne kamatne stope. Navedene kriterije Republika Hrvatska je zadovoljila u cijelosti i u relativno kratkom vremenskom razdoblju. Uvođenje eura sa sobom nosi određene prednosti, ali i troškove, od kojih su najveći inicijalni troškovi uvođenja eura. Ukoliko se odnos koristi i troškova detaljnije analizira tada je vidljivo kako su iznimno veće koristi no troškovi, koji se protekom vremena znatno smanjuju. Neke od najznačajnijih prednosti odnose se na smanjenje transakcijskih troškova koji uvelike povećavaju mobilnost ljudi, olakšavaju poslovanje za poslovne subjekte te doprinose povećanju investicija. Navedene prednosti značajno utječu na produbljivanje veza između Hrvatske i ostalih zemalja članica Europske unije, ali i povećanje konkurentnosti što svakako doprinosi gospodarskom rastu i razvoju Hrvatske. S obzirom na važnost ove teme, cilj ovog rada je analizirati uspješnost Republike Hrvatske u ispunjenju kriterija konvergencije kako bi pristupila europskoj Ekonomskoj i monetarnoj uniji te istražiti proces prilagođavanja gospodarstva prilikom zamjene hrvatske kune eurom. Rad može biti koristan osobama koje žele saznati više o kriterijima konvergencije, ali i o uspješnosti Republike Hrvatske u njihovom ispunjenju.

Ključne riječi: Ekonomska i monetarna unija, kriteriji konvergencije, Hrvatska, monetarna politika, valuta

Accession of the Republic of Croatia to the Economic and Monetary Union

ABSTRACT

Croatia has been a member of the European Union since 1 July 2013. Membership in the European Union entails the obligation to adopt the euro as the official currency in the member state. In order for the Republic of Croatia to join the Economic and Monetary Union, it had to fulfil four convergence criteria, namely: price stability, fiscal discipline, exchange rate stability and long-term interest rates. The Republic of Croatia has fully met the above criteria in a relatively short period of time. The introduction of the euro brings with it certain benefits, but also costs, the largest of which is the initial cost of adopting the euro. If one analyses the relationship between benefits and costs in more detail, it becomes clear that the benefits are extremely greater than the costs, which decrease significantly over time. Some of the most significant benefits relate to the reduction of transaction costs, which greatly increase the mobility of people, make it easier for companies to do business and contribute to an increase in investment. The aforementioned benefits have significant implications for deepening relations between Croatia and other EU Member States, but also for increasing competitiveness, which undoubtedly contributes to Croatia's economic growth and development. Given the importance of this topic, the aim of this thesis is to analyse the success of the Republic of Croatia in meeting the convergence criteria with a view to joining the Economic and Monetary Union and to examine the adjustment process of the economy when the Croatian kuna is replaced by the euro. The paper may be useful for those who wish to learn more about the convergence criteria, but also about the success of the Republic of Croatia in meeting them.

Keywords: Economic and Monetary Union, convergence criteria, Croatia, monetary policy, currency

Popis kratica

BDP = Bruto domaći proizvod

ECU = Europska novčana jedinica

EEZ = Europska ekonomska zajednica

EK = Europska komisija

EMI = Europski monetarni institut

EMS = Europski monetarni sustav

EMU = Ekonomska i monetarna unija

ERM II = Europski tečajni mehanizam

ESB = Europska središnja banka

EU = Europska unija

EUR = Euro

HNB = Hrvatska narodna banka

HRK = Hrvatska kuna

RH = Republika Hrvatska

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Metodologija rada	2
2.1. Predmet istraživanja – predmetno, vremensko i prostorno razgraničenje	2
2.2. Metode istraživanja – korištene metode	2
3. Pojmovno određenje monetarne unije	3
3.1. Koristi monetarne unije	4
3.2. Nedostatci monetarne unije	4
4. Ekonomska i monetarna unija	5
4.1. Povijesni razvoj Ekonomske i monetarne unije.....	5
4.2. Kriteriji konvergencije.....	9
4.2.1. Stabilnost cijena	10
4.2.2. Fiskalna disciplina	10
4.2.3. Stabilnost tečaja.....	10
4.2.4. Dugoročne kamatne stope	10
5. Proces ulaska Republike Hrvatske u Ekonomsku i monetarnu uniju	12
5.1. Ispunjavanje kriterija nominalne konvergencije	13
5.2. Smjernice za prilagodbu gospodarstva u procesu zamjene hrvatske kune eurom	20
5.2.1. Pripremno razdoblje	21
5.2.2. Razdoblje dvojnog optjecaja	21
5.2.3. Razdoblje nakon završetka dvojnog optjecaja.....	21
5.3. Odnos koristi i troškova uvođenja eura za Republiku Hrvatsku	22
5.4. Rezultati uvođenja eura nakon šest mjeseci.....	23
6. Rasprava.....	24
7. Zaključak	27
Literatura	29
Popis slika.....	31
Popis tablica	32
Popis grafikona	33

1. Uvod

Ugovorom o pristupanju Europskoj uniji, Republika Hrvatska se obvezala uvesti euro kao službenu valutu plaćanja te time pristupiti europskoj Ekonomskoj i monetarnoj uniji - eurozoni. Jedinstvena, odnosno zajednička valuta plaćanja u Ekonomskoj i monetarnoj uniji jest euro. Republika Hrvatska posljednja je zemlja koja je pristupila eurozoni te tako proširila njezino područje koje trenutno obuhvaća dvadeset zemalja. Preduvjet pristupanja Republike Hrvatske europskoj Ekonomskoj i monetarnoj uniji bio je zadovoljavanje četiri kriterija konvergencije. Navedeni proces zahtijeva dobru pripremu te koordiniranost aktivnosti između monetarne politike zemlje i njezine ekonomske politike (programa Vlade).

Predmet istraživanja ovog završnog rada jest pristupanje Republike Hrvatske europskoj Ekonomskoj i monetarnoj uniji što je vrlo aktualna tema pri čemu je istraživanjem literature utvrđeno da u posljednje vrijeme nije objavljeno mnogo publikacija koje ocjenjuju uspješnost Republike Hrvatske u procesu ispunjavanja kriterija. Slijedom navedenog, postavljeno je istraživačko pitanje kojim se nastoji utvrditi je li Republika Hrvatska bila uspješna u ispunjenju svih kriterija u razdoblju od 2019. do 2020. godine i jesu li neke promatrane zemlje, također kandidatkinje za pristupanje Ekonomskoj i monetarnoj uniji bile uspješnije u ovom segmentu. Cilj rada je pobliže istražiti uspješnost procesa pristupanja Republike Hrvatske Ekonomskoj i monetarnoj uniji kroz analizu uspješnosti Republike Hrvatske u zadovoljenju kriterija konvergencije te uspješnosti prilagodbe gospodarstva u procesu zamjene hrvatske kune eurom. Završni rad sastoji se od sedam poglavlja. U drugom poglavlju opisano je predmetno, vremensko i prostorno razgraničenje predmeta istraživanja kao i korištene metode istraživanja. Treće poglavlje obuhvaća pojmovno određenje monetarne unije, daje informacije o njenoj svrsi te koristima i nedostacima. U četvrtom poglavlju proučava se europska Ekonomska i monetarna unija kroz njezin povijesni razvoj, te su u ovom poglavlju osim same unije pojmovno definirani i kriteriji konvergencije. Preduvjeti i odvijanje procesa pristupanja Republike Hrvatske Ekonomskoj i monetarnoj uniji analizirani su u petom poglavlju. Šestim poglavljem diskutiran je proces ulaska Republike Hrvatske u eurozonu te njezina uspješnost u zadovoljavanju kriterija konvergencije u odnosu na ostale promatrane zemlje, a ujedno je diskutiran i odnos između koristi i troškova koje uvođenje eura donosi Hrvatskoj. Posljednjim poglavljem iznesene su zaključne tvrdnje koje se odnose na uspješnost Republike Hrvatske u ispunjenju kriterija konvergencije te prilagodbi gospodarstva u procesu zamjene hrvatske kune eurom. Korištena literatura navedena je na samom kraju ovog završnog rada.

2. Metodologija rada

Metodologijom rada objašnjene su metode prikupljanja podataka za izradu završnog rada. Također, predmetno, vremenski i područno preciziran je predmet istraživanja rada. Prilikom izrade završnog rada korišteni su sekundarni podatci te se isti na njima temelji. Teorijsku podlogu prilikom definiranja temeljnih pojmova u najvećoj mjeri čine knjige *Ekonomika i politika Europske unije* (Cvečić, Kandžija, 2010) i *Ekonomija Europske unije* (Kersan – Škabić, 2015). Osim njih korištene su brojne druge stručne knjige, priručnici, članci te dokumenti i izvješća sa službenih stranica Hrvatske narodne banke i Europske središnje banke.

2.1. Predmet istraživanja – predmetno, vremensko i prostorno razgraničenje

Pristupanje Republike Hrvatske europskoj Ekonomskoj i monetarnoj uniji predstavlja predmet ovog istraživanja. Istraživanje obuhvaća prostor europske Ekonomske i monetarne unije, odnosno eurozone i Republike Hrvatske te se odnosi na razdoblje od 2017. godine do 2022. godine. U istraživačkom dijelu rada prikazana je usporedba uspješnosti u zadovoljavanju kriterija konvergencije između Republike Hrvatske i šest zemalja članica Europske unije koje još nisu pristupile eurozoni, a to su: Švedska, Bugarska, Češka, Rumunjska, Mađarska, Poljska i Danska.

2.2. Metode istraživanja – korištene metode

Prilikom pisanja završnog rada korištene su različite metode istraživanja. Metoda deskripcije korištena je kako bi se njome opisali temeljni pojmovi kao što su monetarna politika, Ekonomska i monetarna unija, kriteriji konvergencije i valuta. Statistička metoda korištena je prilikom interpretacije grafičkih prikaza i kvantitativnih podataka koji se odnose na kriterije konvergencije. Metoda sinteze upotrijebljena je radi povezivanja sekundarnih informacija prikupljenih s brojnih izvora. Metoda analize korištena je kako bi se lakše objasnio pojam Ekonomske i monetarne unije, proces pristupanja Hrvatske europskoj Ekonomskoj i monetarnoj uniji i elementi kriterija konvergencije. Metodom apstrakcije objašnjene su glavne teze i razmišljanja napisana u zaključku.

3. Pojmovno određenje monetarne unije

Monetarni sustav je pojam koji se često izučava u području ekonomskih znanosti. Stoga se postavlja pitanje koja je njegova primarna funkcija. Odgovor je vrlo jednostavan - osnovna ideja monetarnog sustava jest osiguranje monetarne stabilnosti. Monetarna stabilnost preduvjet je stabilnosti cijena. Temelj za neometano odvijanje gospodarskog rasta i razvoja jest upravo stabilnost cijena.

Osnovni pojmovi koje je potrebno odrediti su valuta i valutna zona. Valuta je jedinica u kojoj je izraženo sredstvo razmjene, odnosno novac. Valutna zona odnosi se na područje države ili regije čija je valuta određena kao primarno sredstvo razmjene. „Kako bi se olakšala trgovina između valutnih zona, postoje tečajevi, odnosno cijene po kojima se pojedine valute razmjenjuju jedna za drugu“ (Moj bankar, 2023).

Kada je riječ o monetarnoj uniji bitno je spomenuti i monetarnu politiku. Prema Borozan (2019), institucija koja je zadužena za upravljanje monetarnom politikom jest središnja banka neke zemlje. Suština monetarne politike ogleda se u utjecaju na ponudu novca i upravljanje kamatnim stopama preko kojih se utječe na kretanje agregatne potražnje. Utjecaj monetarne politike ima učinak i na devizni tečaj. Sukladno tomu instrumenti monetarne politike su sljedeći: operacije na otvorenom tržištu, eskontna (diskontna) stopa te stopa obvezne rezerve.

Uz monetarnu politiku važan utjecaj na gospodarstvo neke zemlje ima i devizna politika. Prema Borozan (2019), ona se ne može voditi neovisno o monetarnoj, stoga je potrebno osigurati koordinaciju tih politika. Instrumenti devizne politike su devizne pričuve, transakcije s devizama i devizni tečaj.

Monetarna politika upravljana je od strane središnje banke neke zemlje. U slučaju Republike Hrvatske monetarnu politiku provodi Hrvatska narodna banka (HNB). Prema Kersan – Škabić (2015), planiranje, funkcioniranje, upravljanje i nadgledanje tečajne politike bitna je komponenta monetarne politike neke zemlje. Osim toga ona ima i utjecaj na vanjsku trgovinu.

Brekalo (2011) tvrdi da monetarna unija predstavlja odnos između država kojim su njihova monetarna područja ujedinjena, tj. povezana u jedno monetarno područje, a za čije je ujedinjenje nužan sporazum ili ugovor. Pri čemu države koriste zajedničku valutu kao sredstvo plaćanja.

3.1. Koristi monetarne unije

Kandžija i Cvečić (2010) ističu kako omjer između troškova i koristi članstva u monetarnoj uniji ovisi o sposobnosti deviznog tečaja za „upijanje“ asimetričnih šokova, o poremećajima koji pogađaju devizna tržišta i sl. Pritom navode sljedeće koristi monetarne unije: ukidanje izravnih transakcijskih troškova zamjene valuta, koristi zbog lakše usporedivosti cijena, smanjenje troškova platnog prometa kao i neizvjesnosti zbog kredibilnog fiksiranja tečajeva (Kandžijaz, Cvečić, 2010).

Podrazumijeva se kako stabilnost tečajeva doprinosi povećanju investicija, proizvodnje i potrošnje. Također povećava se likvidnost vrijednosnih papira. Prema Vujčiću (2003) što je tržište veće i likvidnije to su kamatne stope niže, a istovremeno je veća ponuda financijskih proizvoda, odnosno usluge su jeftinije i atraktivnije. U dugom roku dolazi do povećanja zaposlenosti te poboljšanja regionalne uravnoteženosti. Također dolazi do nestanka tečajnog rizika što dovodi do ujednačenja kamatnih stopa vezanih uz istu prirodu, dopijeeće i rizik.

Vujčić (2003) navodi kako uvođenjem jedinstvene valute dolazi do povećanja transparentnosti i konkurentnosti na tržištu. Kupci mogu lakše uspoređivati cijene supstituta bilo gdje u eurozoni te temeljem toga donijeti odluku o kupovini ili korištenju proizvoda ili usluga na osnovu njihove cijene.

3.2. Nedostatci monetarne unije

Nedostatci usvajanja jedinstvene valute najprije su vidljivi u pripreмноj fazi, a prvenstveno se odnose na tranzicijsku fazu. Nedostatci se odnose na gubitak suverenosti monetarne politike zemlje, tj. gubitak pojedinih instrumenata, čime se smanjuje područje djelovanja institucija koje su zadužene za provođenje monetarne politike neke zemlje. Ulaskom u eurozonu, Republika Hrvatska predala je Europskoj središnjoj banci (ESB) kontrolu nad svojom monetarnom politikom, iako je već djelomično bila pod kontrolom ESB-a kada je kuna 2020. godine postala dio Europskog tečajnog mehanizama (ERM II) (Coface, 2023). Prema Kandžiji i Cvečiću (2010) neki od nedostataka su nestanak instrumenata deviznog tečaja i gašenje emisijske dobiti. Emisijska dobit koristi se u svrhu financiranja rashoda središnjih banaka. Ono se odvija kroz emitiranje novčanica nacionalne valute, a što kao instrument nestaje ulaskom zemlje u monetarnu uniju.

4. Ekonomska i monetarna unija

Ekonomska i monetarna unija (EMU) obuhvaća područje zemalja članica Europske unije čije su monetarne politike i dio ekonomskih politika sinkronizirane. Proces razvoja EMU odvijao se kontinuirano kroz tri faze. Odnedavno EMU čini 20 zemalja članica. Republika Hrvatska je posljednja država koja je pristupila EMU, i to 1. siječnja 2023. godine. ESB je zadužena za upravljanje i provođenje monetarne politike na području eurozone, a valuta plaćanja je euro. EMU je formirana tijekom tri razdoblja, a etape izgradnje EMU-a biti će objašnjene u nastavku.

4.1. Povijesni razvoj Ekonomske i monetarne unije

Tijekom povijesti u većini slučajeva nije se razmišljalo o monetarnom ujedinjenju između različitih zemalja. Kersan – Škabić (2015) navodi kako se ni prilikom osnivanja Europske ekonomske zajednice (EEZ-a) nije u potpunosti razmišljalo o monetarnom ujedinjenju europskih zemalja. „U globalnim je razmjerima prevladavao zlatno-devizni standard kao sustav fiksnih tečajeva gdje je dominantnu ulogu imao američki dolar. Tek njegovim završetkom i prelaskom na sustav fleksibilnih tečajeva (čime su tečajevi postali nestabilniji) počinje se ozbiljnije pristupati ideji monetarnog jedinstva“ (Kersan – Škabić, 2015:217). Prema tome, može se reći kako je efikasan monetarni sustav preduvjet za realizaciju Unutarnjeg europskog tržišta. Najznačajniji oblik ekonomske integracije predstavlja Ekonomska i monetarna unija. Slika 1. prikazuje izdvojene važne događaje koji su prethodili uvođenju eura.

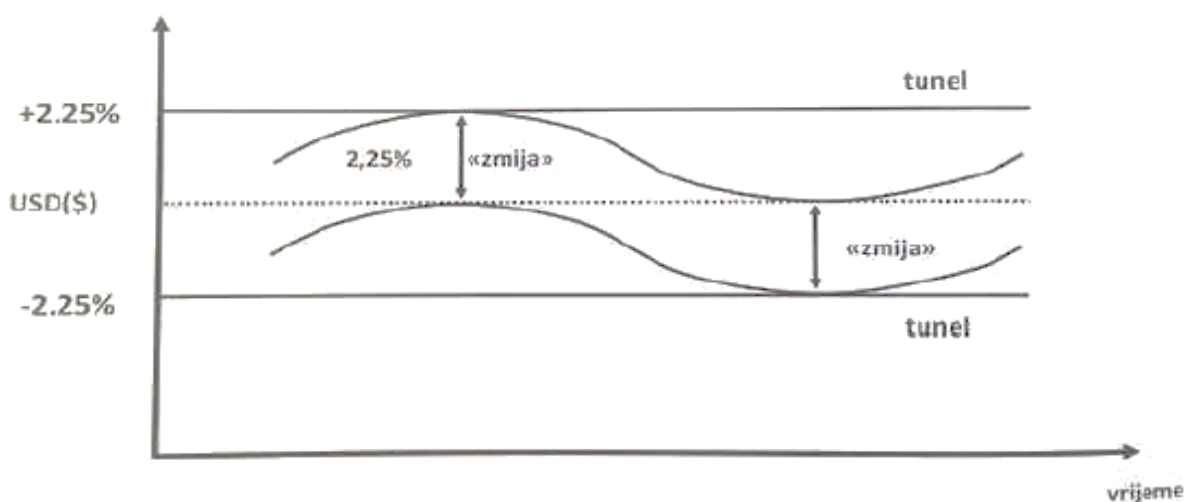

Slika 1. Važni događaji koji su za ishod imali uvođenje eura

Izvor: Europska središnja banka (2009).

Prema priloženoj Slici 1., vidljivo je kako se razvoj ideje Ekonomske i monetarne unije odvijao tijekom nekoliko desetljeća, a samim time i proces uvođenja zajedničke valute. Barreovim planom 1969. godine predloženo je povećanje suradnje ekonomskih politika i nepovratno fiksiranje tečajnog pariteta između zemalja članica EEZ-a. Nakon toga 1970. godine Pierre Werner podnosi izvješće u kojem su precizirani Barreovi prijedlozi. Prema Kersan – Škabić (2015) Wernerovim izvješćem predstavljen je plan kojim bi EMU bila uspostavljena do 1980. godine, ali je taj plan rezultirao neuspjehom. Uzroci tog neuspjeha bili su problem međunarodnog monetarnog sustava, napuštanje sustava fiksnog tečaja i nedovoljna institucionalna pripremljenost Europske komisije (EK). Stoga je očekivana realizacija Ekonomske i monetarne unije u tri etape kroz deset godina.

Prema Kandžiji i Cvečiću (2010), ukidanje konvertibilnosti dolara u zlato, fluktuirajući tečaj dolara te zaštita američkog tržišta kroz protekcionističke mjere obilježile su 1971. godinu. Navedeno se prema autorima negativno odrazilo na Wernerov plan s obzirom na to da je dolar služio kao referentna valuta za formiranje deviznog tečaja između europskih valuta. „Nakon sporazuma iz Basela (10. travnja 1972.), „šestorici“¹ te Velikoj Britaniji, Danskoj i Irskoj, odgovaralo je ograničenje varirajuće granice između njihovih valuta na 2,25 %, počevši od 24. travnja 1972. godine. Taj tečajni sustav, nazvan „komunitarna monetarna zmija“, ograničio je okvire fluktuacije na $\pm 2,25\%$ prema USD-u, a „zmija u tunelu“ mogla je oscilirati dva puta šire (Kandžija, Cvečić, 2010:941). Slikom 2. ilustriran je prikaz navedenog tečajnog režima.

Slika 2. "Zmija" u tunelu

Izvor: preuzeto u cijelosti (Cvečić, Kandžija, 2010:942)

¹ Belgija, Francuska, Italija, Luksemburg, Nizozemska i Njemačka.

“Sustav zmiije“ zasniva se na intervenciji središnjih banaka na tržištu deviza u slučaju klizanja njihovih valuta izvan okvira „zmiije“ ili ako se njihovi pariteti udaljavaju od američkog dolara“ (Kandžija, Cvečić, 2010:941). Naredne godine, odnosno 1973. godine, Vijeće donosi odluku kojom je središnjim bankama omogućena intervencija u trenutku kada tečaj njihove valute dosegne granicu fluktuacije u odnosu na dolar. Taj događaj poznat je i kao „zmiija bez tunela“.

Europski monetarni sustav (EMS) utemeljen je 1978. godine, dok s radom počinje 1979. godine. Kersan – Škabić (2015) navodi kako je primarni cilj EMS-a održati stabilnost intervalutarnih tečajeva između zemalja članica. Tri temeljna pravila EMS-a su (Freimann, 2022):

1. pravilo stabilnosti: obvezuje središnje banke na intervenciju na deviznom tržištu ukoliko je potrebna,
2. pravilo konvertibilnosti valute u odnosu na drugu,
3. pravilo solidarnosti između država članica, a odnosi se na uzajamno kreditiranje sukladno potrebama i sposobnostima.

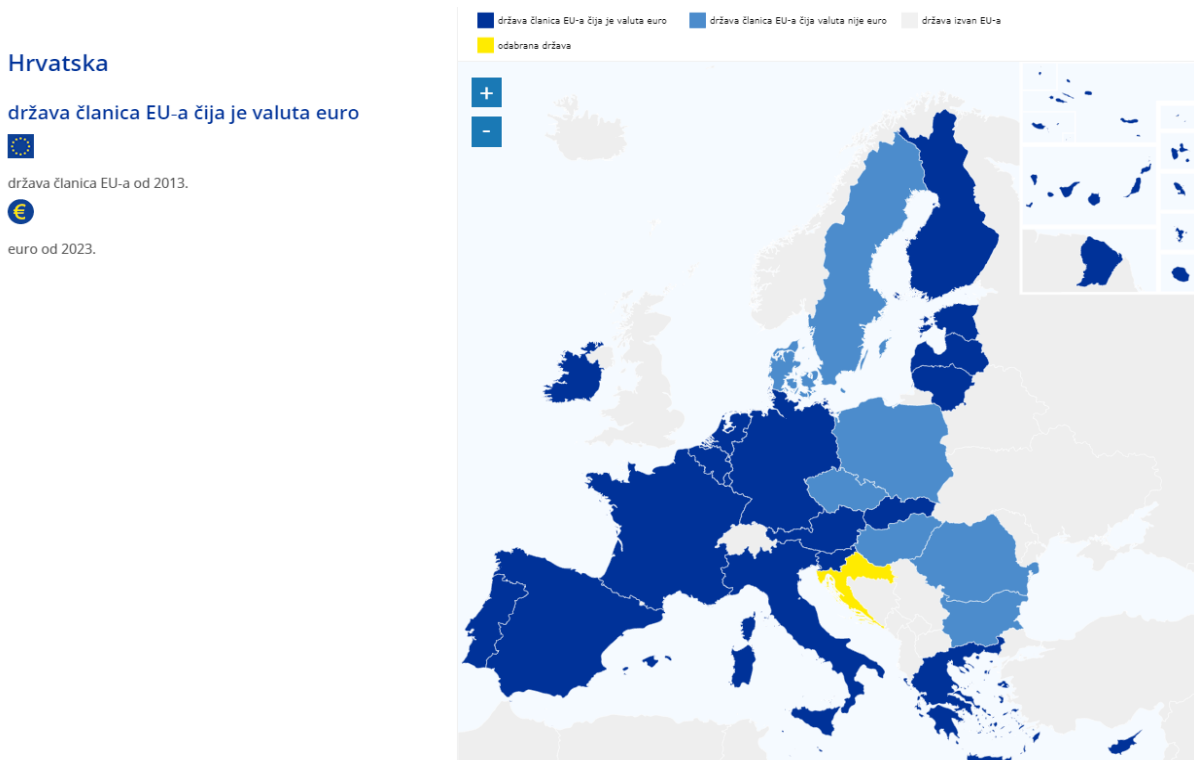
S vremenom dolazi do uspostavljanja europske novčane jedinice (engl. *European Currency Unit*, ECU-a). Prema Kandžiji i Cvečiću (2010) ECU je bio zajednička mjerna novčana jedinica te je predstavljao ponderirani prosjek valuta država članica EMS-a. Ipak, nije bio tipična valuta nego košara valuta. Vukić (2018) navodi kako je ECU prvenstveno osmišljen kao mjerilo upozorenja za pravovremenu intervenciju na deviznom tržištu ukoliko dođe do neravnoteže između valuta. Tek se nakon nekog vremena počinje razmatrati kao sredstvo obračuna između središnjih banaka.

Iako EMS nije doživio svoju funkcionalnost u potpunosti, tj. neke zemlje mu nisu pristupile, izrazito je poslužio kao podloga za formiranje stabilnog monetarnog područja unutar Europe. Kandžija i Cvečić (2010) ističu kako je monetarna unija bila potrebna kako bi se kompletirao proces izgradnje Unutarnjeg europskog tržišta. Jedinstveni europski akt kojim su ostvarene četiri slobode kretanja donesen je 1986. godine. Dvije godine nakon, tj. 1988. godine, Delorsov izvještaj predlaže etape uvođenja EMU-a. Upravo je Wernerovo izvješće bila njegova podloga. Proces osnivanja EMU-a započeo je 7. veljače 1992. godine kada je potpisan Maastrichtski ugovor, iako je stupio na snagu tek sljedeće godine, odnosno 1. siječnja 1993. godine.

Postupak standardizacije ekonomskih i monetarnih politika zemalja članica Europske unije poznat je pod nazivom Europska monetarna unija. Formiranje monetarne unije podijeljeno je u tri faze:

1. Prva faza (od 1990. do 1993. godine): obilježena je liberalizacijom kretanja kapitala te snažnijim stupnjem suradnje fiskalne i monetarne politike
2. Druga faza (od 1994. do 1998. godine): od iznimne je važnosti za operativnu pripremu uvođenja zajedničke valute, također je ustrojen Europski monetarni institut (EMI). Nezaobilazna godina bila je 1995. godina, kada je prihvaćen naziv zajedničke valute (euro), a ujedno je i odlučeno o početku djelovanja EMU-a, čije će djelovanje započeti 1. siječnja 1999. godine. Odabrane su zemlje koje su ispunile kriterije konvergencije kako bi mogle postati članice EMU-a, radilo se o jedanaest zemalja. Dolazi do neopozivog fiksiranja tečajeva prema euru posljednjeg dana 1998. godine.
3. Treća faza (od 1999. do 2002. godine): obilježio ju je početak rada Europske središnje banke (ESB-a) koja je zadužena za monetarnu politiku. Euro je u financijskom sektoru uveden 1999. godine, dok je u gotovinskom prometu uveden tek tri godine nakon, tj. 2002. godine. Brekalo (2011) navodi kako je kompletna supstitucija nacionalnih valuta izvršena krajem veljače 2002. godine, dok su novčanice i kovanice puštene u optjecaj 1. ožujka 2002. godine.

Danas europodručje ili eurozona obuhvaća 20 zemalja članica Europske unije. Slika 3. prikazuje geografsku kartu zemalja koje koriste euro kao službenu valutu plaćanja.

Slika 3. Države koje koriste euro kao službenu valutu plaćanja
Izvor: preuzeto u cijelosti (Europska središnja banka, 2023: n.p.)

Širenje eurozone kontinuirano se odvijalo. Jedanaest članica koje su prve uvele euro 1999. godine bile su Belgija, Njemačka, Španjolska, Francuska, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Austrija, Portugal i Finska. Dvije godine kasnije pridružuje im se i Grčka. Nakon toga širenje eurozone stagnira do 2007. godine kada im se priključuje Slovenija. Već sljedeće godine Cipar i Malta uvode euro kao službenu valutu plaćanja. Slovačka euro uvodi 2009. godine. Nakon toga se 2011. godine Estonija pridružuje eurozoni. Tri godine nakon nje pridružuje joj se i Latvija, a samo godinu dana nakon Latvije i Litva, tj. 2015. godine. Posljednja zemlja članica koja se pridružila eurozoni je Hrvatska. Republika Hrvatska eurozoni je pristupila 1. siječnja 2023. godine. Osim navedenih zemalja euro se koristi u još nekoliko europskih zemalja, a to su Monako, San Marino, Andora, Vatikan te Crna Gora i Kosovo. Upravo je euro ključni segment eurozone. Osim američkog dolara, euro se istaknuo kao jedna od najutjecajnijih i najvažnijih valuta svijeta. Kandžija i Cvečić (2010) navode kako o njemu ne ovisi samo gospodarstvo EMU-a već i gospodarstvo čitavog niza zemalja povezanih s Europskom unijom putem političkih i gospodarskih veza. Također, njegova stabilnost je ključna za neometano funkcioniranje međunarodne trgovine i financijskog sustava.

Institucija zadužena za provođenje monetarne politike u eurozoni poznata je pod nazivom Europska središnja banka. Osnovana je 1. siječnja 1999. godine. Odluke o monetarnoj politici na području eurozone donose se većinom glasova na zasjedanju Upravnog vijeća ESB-a. Europska središnja banka i pripadajuće nacionalne središnje banke zemalja članica koje su uvele euro čine eurosustav.

Većina prvog desetljeća djelovanja EMU-a protekla je učinkovito. Ipak, pred kraj desetljeća, dolazi do pojave globalne ekonomske krize koja je ostavila utjecaj na EMU. Unatoč negativnom utjecaju koji je narušio stabilnost eura kao zajedničke valute, EMU nastavlja sa svojim radom.

4.2. Kriteriji konvergencije

Ugovorom iz Maastrichta propisani su kriteriji konvergencije koje zemlja članica mora ispuniti kako bi mogla pristupiti eurozoni, tj. kako bi mogla uvesti euro kao službenu valutu plaćanja. Kriteriji konvergencije usvojeni su jer doprinose podizanju razine blagostanja i stabilnosti te razvoju ugleda monetarne unije. Nužni preduvjeti (kriteriji) koje zemlje članice EU-a trebaju ispuniti su sljedeći: stabilnost cijena, fiskalna disciplina, stabilnost tečaja te dugoročne kamatne stope. Navedeni kriteriji poznati su pod nazivom kriteriji iz Maastrichta te su detaljnije pojedinačno objašnjeni u nastavku.

4.2.1. Stabilnost cijena

Stabilnost cijena jest kriterij konvergencije koji govori kako stopa inflacije ne smije odstupati više od 1,5 % od inflacije triju zemalja s najstabilnijim cijenama. Vujčić (2003) navodi kako je razinu godišnjeg porasta cijena potrebno mjeriti indeksom potrošačkih cijena koji je istovjetan na cijelom europskom području. Time je omogućena usporedivost porasta cijena između zemalja. Ovaj kriterij odnosi se na razdoblje od godine dana prije nego što se donese odluka o uključenju u EMU.

4.2.2. Fiskalna disciplina

Drugi kriterij konvergencije jest fiskalna disciplina. Ovaj preduvjet odnosi se na održivost državnih financija. Prema Kersan – Škabić (2015) fiskalna disciplina podrazumijeva proračunski deficit koji je manji od 3 % BDP-a i javni dug manji od 60 % BDP-a. Ovaj kriterij zahtijeva promjenu strukture javnih rashoda, a kako Radošević (2012) navodi, ove promjene odnose se na smanjivanje udjela države u BDP-u (bruto domaći proizvod), smanjivanje subvencija i socijalnih transfera te promjenu javnih izdataka za infrastrukturu i slično.

4.2.3. Stabilnost tečaja

Stabilnost tečaja treći je kriterij konvergencije. Njime se propituje monetarna stabilnost valute zemlje članice koja želi pristupiti EMU-u. Ovaj kriterij podrazumijeva sudjelovanje zemlje članice EU-a u europskom tečajnom mehanizmu (ERM-u) barem dvije godine prije ulaska u EMU, ali uz pridržavanje dopuštenih granica fluktuacije. Dvije godine prije uključenja u EMU dozvoljena fluktuacija valute zemlje prema euru treba biti ± 15 %.

4.2.4. Dugoročne kamatne stope

Posljednji kriterij konvergencije su dugoročne kamatne stope. Prema Radošević (2012) kriterij dugoročnih kamatnih stopa odnosi se na kamatne stope koje godinu dana prije uključenja u EMU nisu veće od 2 % iznad prosjeka tri zemlje eurozone koje imaju najnižu inflaciju.

Vujčić (2003) navodi kako zemlje konvergiraju s različitih pozicija, te pozicije određene su stupnjem razvoja, karakteristikama monetarne i fiskalne politike, ali i povjerenjem u nositelje ekonomske politike. Glavni pokretači ovog udruživanja navedene kriterije ispunili su bez većih

poteškoća i znatnog odricanja. Sljedeću skupinu čine zemlje koje su morale uložiti znatan napor kako bi ispunile navedene kriterije te tako pristupile EMU-u. Tranzicijske zemlje čine posebnu skupinu jer za njih proces tranzicije te nominalna i realna konvergencija iziskuju značajne troškove koje nastoje kompenzirati članstvom u EMU-u te višestrukim prednostima koje članstvo nosi sa sobom.

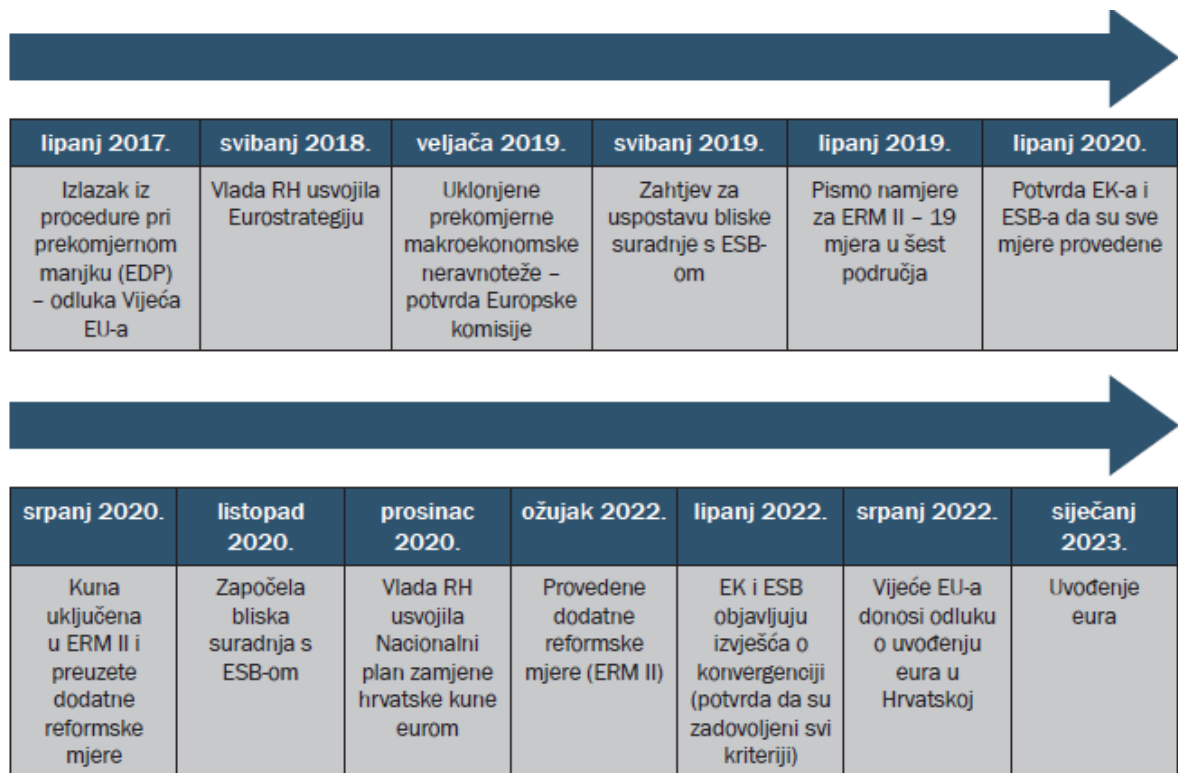
Radošević (2012) navodi kako primjena kriterija konvergencije zapravo predstavlja primjenu političkog miksa, tj. specifičnu kombinaciju restriktivne monetarne i fiskalne politike koje trebaju biti ujednačene s politikom stabilnog tečaja domaće valute prema euru. Također Radošević (2012) ističe kako mnogi ekonomisti primjenu ovih kriterija smatraju problematičnom jer zemlje članice EU-a istodobno moraju smanjivati fiskalni deficit i javni dug te snižavati domaću inflaciju. U sljedećem poglavlju analiziran je proces pristupanja Republike Hrvatske Ekonomskoj i monetarnoj uniji u vrijeme globalne krize koja je posljedica pandemije COVID-19 i ruske agresije na Ukrajinu.

5. Proces ulaska Republike Hrvatske u Ekonomsku i monetarnu uniju

Novčani sustav Republike Hrvatske uspostavljen je 1991. godine paralelno s njezinim osamostaljenjem. Od tada prva hrvatska valuta bila je hrvatski dinar, kojega je nekoliko godina kasnije zamijenila kuna. „Kuna i njen stoti dio lipa postaju zakonsko sredstvo plaćanja u Republici Hrvatskoj dana 30. svibnja 1994. godine“ (Matić, 2016:114). Ugovorom o pristupanju Europskoj uniji, Republika Hrvatske obvezala se uvesti euro kao službenu valutu plaćanja te time pristupiti europskoj Ekonomskoj i monetarnoj uniji - eurozoni.

Povezanost građana Republike Hrvatske i eura bila je jasno vidljiva. Uvijek su se cijene dobara veće materijalne vrijednosti, kao što su npr. automobili ili nekretnine, izražavale u eurima, a ne u kunama. Također, građani su često uspoređivali cijene u Hrvatskoj s cijenama u Europi, pri čemu su cijene izražavali u eurima. Isto tako, za mnoge građane euro je bio valuta štednje, ali i zaduživanja. Građani su smatrali kako je euro stabilnija valuta od kune kada se radi o očuvanju vrijednosti imovine. Stoga je vidljiva visoka razina povjerenja u euro kao sredstvo plaćanja.

Proces ulaska Republike Hrvatske u europodručje trajao je dugi niz godina, ali službeno je započeo 2017. godine kada su Vlada Republike Hrvatske i Hrvatska narodna banka (HNB) donijele Strategiju uvođenja eura kao službene valute na području Republike Hrvatske. Tim korakom započinje proces koji je trajao narednih šest godina, a on je prikazan Slikom 4. Vlada Republike Hrvatske 2018. godine donijela je Eurostrategiju kojom su istražene i opisane ekonomske koristi, ali i troškovi koje sa sobom nosi uvođenje eura. Ovim dokumentom razrađen je proces, aktivnosti i politike koje je nužno primijeniti kako bi Hrvatska pristupila Ekonomskoj i monetarnoj uniji. Europska komisija u veljači 2019. godine konstatirala je uspješno uklanjanje prekomjernih makroekonomskih neravnoteža. Tri mjeseca nakon, odnosno u svibnju 2019. godine podnesen je zahtjev za uspostavu bliske suradnje s ESB-om. Hrvatska je 2019. godine uputila pismo namjere o ulasku u ERM II. U pismu su navedene reforme u šest područja koje Hrvatska mora ispuniti. Već sljedeće godine Europska komisija i Europska središnja banka obznanile su da je Hrvatska uspješno provela navedene reforme. Hrvatska kuna u srpnju 2020. godine uključena je u ERM II. Osim toga u 2020. godini započela je bliska suradnja s ESB-om i usvojen je Nacionalni plan zamjene hrvatske kune eurom.

Slika 4. Vremenska crta procesa pristupanja Republike Hrvatske europskoj Ekonomskoj i monetarnoj uniji

Izvor: preuzeto u cijelosti (Hrvatska narodna banka, 2022b:18)

Izvještajem o konvergenciji koji je u lipnju 2022. godine objavljen od strane EK-a i ESB-a priopćeno je uspješno zadovoljenje kriterija konvergencije od strane Republike Hrvatske. Vijeće EU-a u srpnju 2022. godine donosi odluku o uvođenju eura u Hrvatskoj. Ovom odlukom započelo je pripremno razdoblje koje je trajalo sve do 1. siječnja 2023. godine kada je euro službeno uveden u Hrvatskoj.

5.1. Ispunjavanje kriterija nominalne konvergencije

Prije uvođenja eura kao službene valute, tj. ulaska u eurozonu, Hrvatska je bila obvezna provesti aktivnosti s ciljem ispunjenja preduvjeta za ulazak u EMU. Temeljni preduvjeti koje je Hrvatska kao zemlja članica morala ispuniti kako bi dokazala svoju ekonomsku stabilnost poznati su pod nazivom kriteriji konvergencije.

Tablicom 1. u nastavku prikazana je dinamika ispunjenja kriterija konvergencije od strane Republike Hrvatske po godinama u razdoblju od 2014. godine do 2022. godine.

Tablica 1. Dinamika ispunjavanja kriterija konvergencije

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Stabilnost cijena	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Stabilnost tečaja (ERM II)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	+	+	+
Proračunski saldo	-	-	+	+	+	+	+	+	+
Javni dug	-	-	+	+	+	+	+	+	+
Dugoročne kamatne stope	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Izvor: vlastita izrada autora prema HNB (2022a)

Iz Tablice 1. vidljivo je kako je Republika Hrvatska uspješno zadovoljila sve kriterije konvergencije. Od navedenih kriterija u 2014. godini i 2015. godini poteškoća je imala samo s fiskalnom disciplinom, odnosno proračunskim saldonom i javnim dugom koji su otklonjeni već u 2016. godini, a prethodno su bili posljedica dugotrajne recesije.

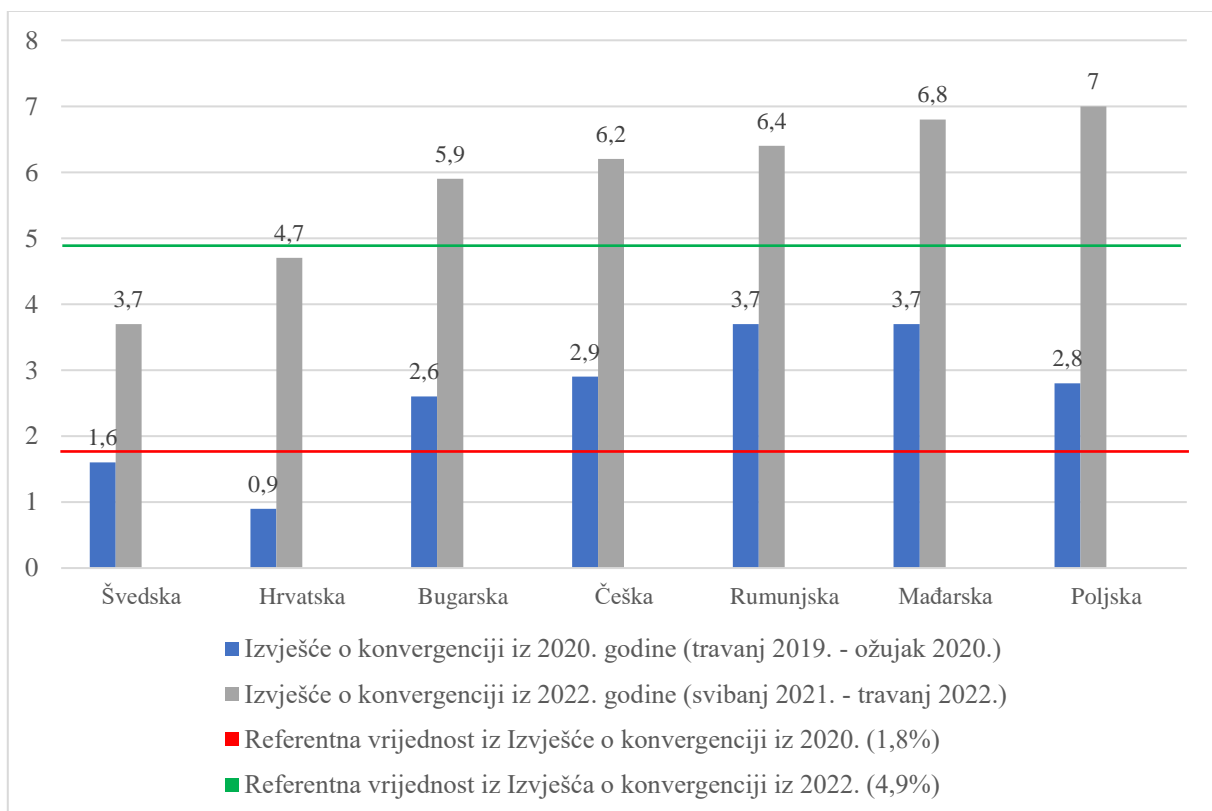
Europska komisija i ESB iznijeli su Izvješće o konvergenciji u lipnju 2022. godine. Ovim izvješćem daju se informacije o zadovoljavanju kriterija konvergencije zemalja članica koje još nisu uvele eure. U navedenom izvještaju promatrana je uspješnost sedam zemalja u ispunjenju kriterija konvergencije. Osim Hrvatske promatrane su Švedska, Bugarska, Češka, Rumunjska, Mađarska, Poljska i Danska. Od samog početka djelovanja EMU-a, Danska se na svojim referendumima kontinuirano izjašnjava kako ne želi uvesti euro i zatražila je izuzeće od njegovog uvođenja. Izvješćem o konvergenciji Vijeće EU-a dobilo je potvrdu da je Republika Hrvatska ispunila sve kriterije konvergencije:

1. **Stabilnost cijena:** od ulaska u EU Republika Hrvatska kontinuirano zadovoljava ovaj kriterij. Iako je proteklih godina došlo do povećanja inflacije u 2020. godini uzrokovanog porastom cijena energenata i hrane koji su posljedica pandemije COVID-19 i povećanja inflacije u 2021. godini te ruske agresije na Ukrajinu, Hrvatska ne odstupa od prosjeka EU-a.

Prema Grafikonu 1. vidljivo je kako je u travnju 2022. godine stopa inflacije u Hrvatskoj iznosila 4,7 %, dok je referentna stopa inflacije iz Izvješća o konvergenciji iz 2022. godine iznosila 4,9 %. Dakle Hrvatska je imala stopu inflacije ispod referentne vrijednosti.

Od promatranih zemalja u travnju 2022. godine jedino je Švedska uz Hrvatsku ostvarila inflaciju ispod referentne vrijednosti.

Najniža stopa inflacije u 2022. godini zabilježena je u Švedskoj, dok je iste godine najviša stopa inflacije zabilježena u Poljskoj.

Grafikon 1. Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena

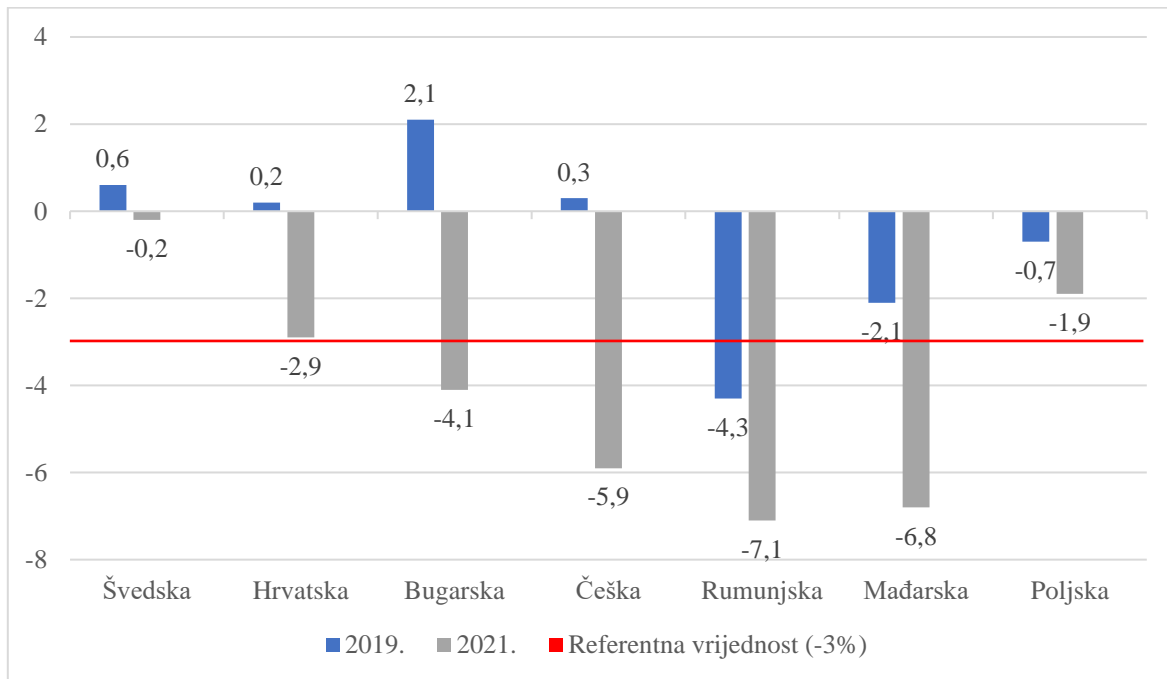
Izvor: vlastita izrada autora prema podacima Europske središnje banke (2022)

2. **Fiskalna disciplina:** u ispunjenju ovog kriterija Republika Hrvatska također je bila uspješna, osim u prve dvije godine nakon ulaska u EU, tj. 2014. i 2015. godine.

Grafikonom 2. prikazani su podatci o proračunskom suficitu odnosno deficitu promatranih zemalja u 2019. godini i 2021. godini. Hrvatska je 2021. godine ostvarila proračunski deficit u vrijednosti od 2,9 %, što je samo za 0,1 % manje od referentne

vrijednosti koja iznosi 3 %. Također kontinuirano je nastavila smanjivati omjer javnog duga i BDP-a.

Od promatranih zemalja u 2021. godini uz Hrvatsku su ovaj kriterij zadovoljile Švedska i Poljska. Bugarska, Češka, Rumunjska i Mađarska su također zabilježile deficit proračuna opće države, ali iznad referentne vrijednosti.

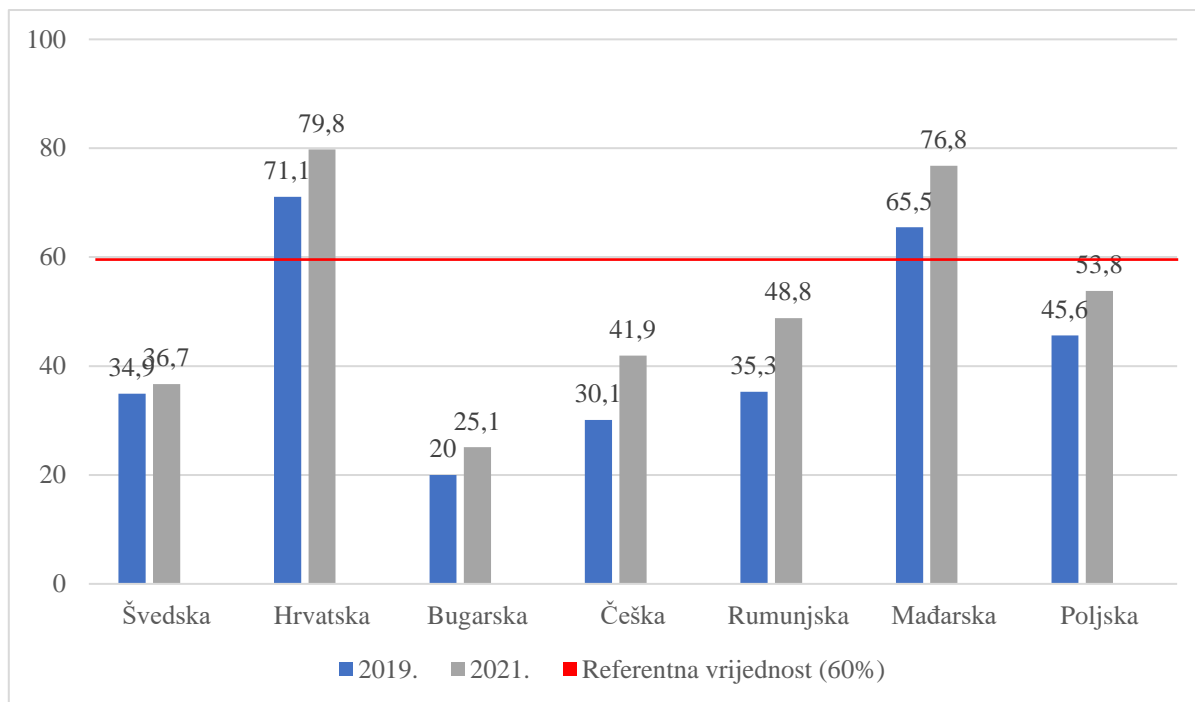

Grafikon 2. Suficit ili deficit proračuna opće države

Izvor: vlastita izrada autora prema podacima Europske središnje banke (2022)

Kako je vidljivo i u Grafikonu 2., u promatranim su godinama mnoge zemlje povećale svoje deficite upravo zbog pandemije COVID-19 tj. financiranja otpornosti i oporavka gospodarstva na koje je utjecala dugotrajna pandemija. Od navedenih zemalja najveći proračunski deficit zabilježila je Rumunjska od 7,1 %. Nakon nje slijedi Mađarska s 6,8 % proračunskog deficita. Najmanji proračunski deficit u 2021. godini zabilježila je Švedska.

Grafikonom 3. ilustrirani su podatci o bruto dugu promatranih zemalja u 2019. godini i 2021. godini.

Grafikon 3. Bruto dug opće države

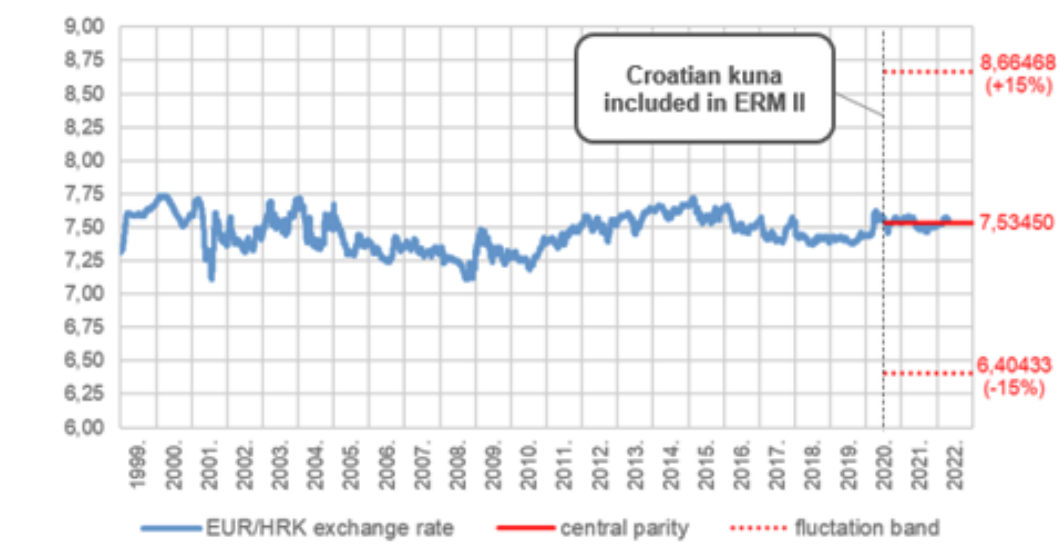
Izvor: vlastita izrada autora prema podacima Europske središnje banke (2022)

Bugarska, Švedska, Češka, Rumunjska i Poljska zabilježile su omjer duga opće države i BDP-a ispod referentne vrijednosti koja iznosi 60 %. Od navedenih zemalja u 2021. godini jedino su Mađarska i Hrvatska zabilježile bruto dug opće države iznad referentne vrijednosti. Tako je bruto dug opće države u Hrvatskoj 2021. godine iznosio 79,8 % te je došlo do povećanja u odnosu na 2019. godinu kada je iznosio 71,1 %.

Potrebno je napomenuti kako se bruto dug Hrvatske kontinuirano smanjivao od 2014. godine pa sve do 2019. godine. Ipak 2020. godine dolazi do njegovog povećanja prouzrokovanog pandemijom COVID-19. Osim pandemije Hrvatska se u prosincu 2020. godine suočila s potresom u Petrinji, a samo nekoliko mjeseci kasnije i s potresom u Zagrebu što je zbog potrebe za obnovom potresom oštećenih područja, gospodarskim posljedicama COVID pandemije, a uz snažne inflatorne pritiske i posljedice rastućih geopolitičkih napetosti također utjecalo na povećanje bruto duga Hrvatske (Vlada Republike Hrvatske, 2022). Ipak, već sljedeće godine dolazi do njegovog postupnog smanjivanja.

Najniži bruto dug opće države u 2021. godini zabilježen je u Bugarskoj, dok je najviši zabilježen u Hrvatskoj.

3. **Stabilnost tečaja:** hrvatska kuna uključena je u ERM II prema središnjem paritetu od 7,53450 kuna za euro tijekom 2020. godine. Slikom 5. prikazan je tečaj eura i kune prilikom uključanja u ERM II te tijekom sudjelovanja u istom.

Slika 5. Tečaj EUR/HRK prije i tijekom sudjelovanja u ERM II

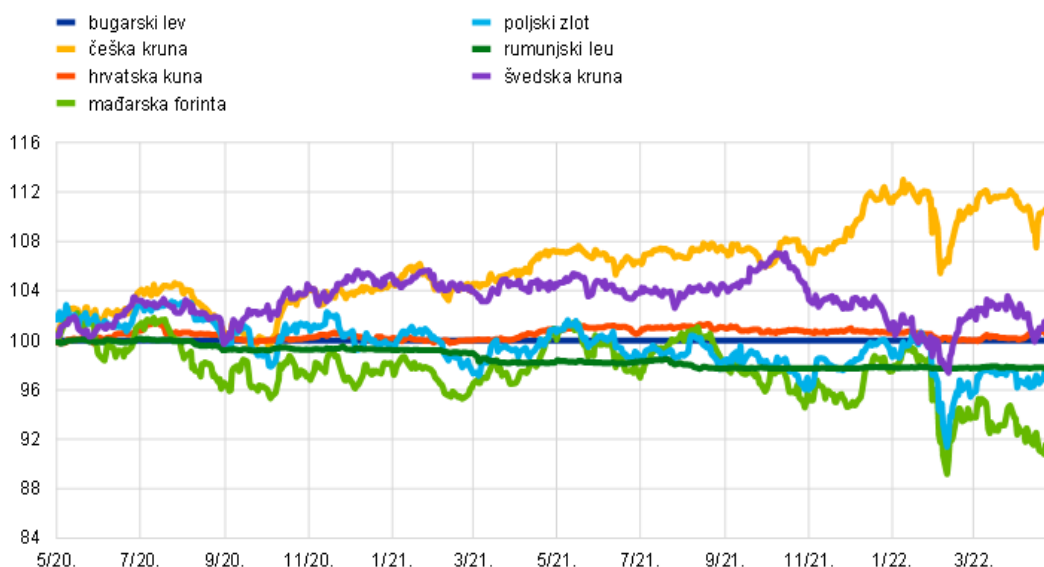
Izvor: preuzeto u cijelosti (Hrvatska narodna banka, 2023:14)

Tijekom procesa pristupanja eurozoni Republika Hrvatska suočila se s nekoliko šokova koji su dodatno otežali navedeni proces. Početkom 2020. godine, samo nekoliko mjeseci prije ulaska Republike Hrvatske u ERM II, pojavila se pandemija COVID-19 koja je ostavila negativne posljedice na brojne ekonomije diljem svijeta pa tako i na hrvatsko gospodarstvo. U prosincu 2020. godine područje Petrinje i Siska zahvatio je snažan potres koji je također ostavio negativne posljedice na hrvatsko gospodarstvo. Već sljedeće godine, tj. 2021. godine brojne zemlje suočavaju se s globalnom inflacijom.

Unatoč navedenim šokovima na Slici 5. vidljivo je kako je tečaj kune i eura fluktuirao vrlo blizu središnjeg pariteta nakon ulaska u ERM II sustav.

Od uključanja Hrvatske u ERM II u srpnju 2020. godine te tijekom referentnog razdoblja maksimalno odstupanje kune prema središnjem paritetu bilo je 1,0 % prema gore te 0,8 % prema dolje, što je vidljivo na Slici 6. u nastavku koja donosi ilustrirani prikaz bilateralnih tečaja promatranih zemalja u odnosu na euro. Navedena odstupanja uvelike su manja od zadanog raspona fluktuacije ERM II.

(indeks: prosjek u svibnju 2020. = 100, dnevni podatci, 26. svibnja 2020. – 25. svibnja 2022.)

Slika 6. Bilateralni tečajevi u odnosu na euro

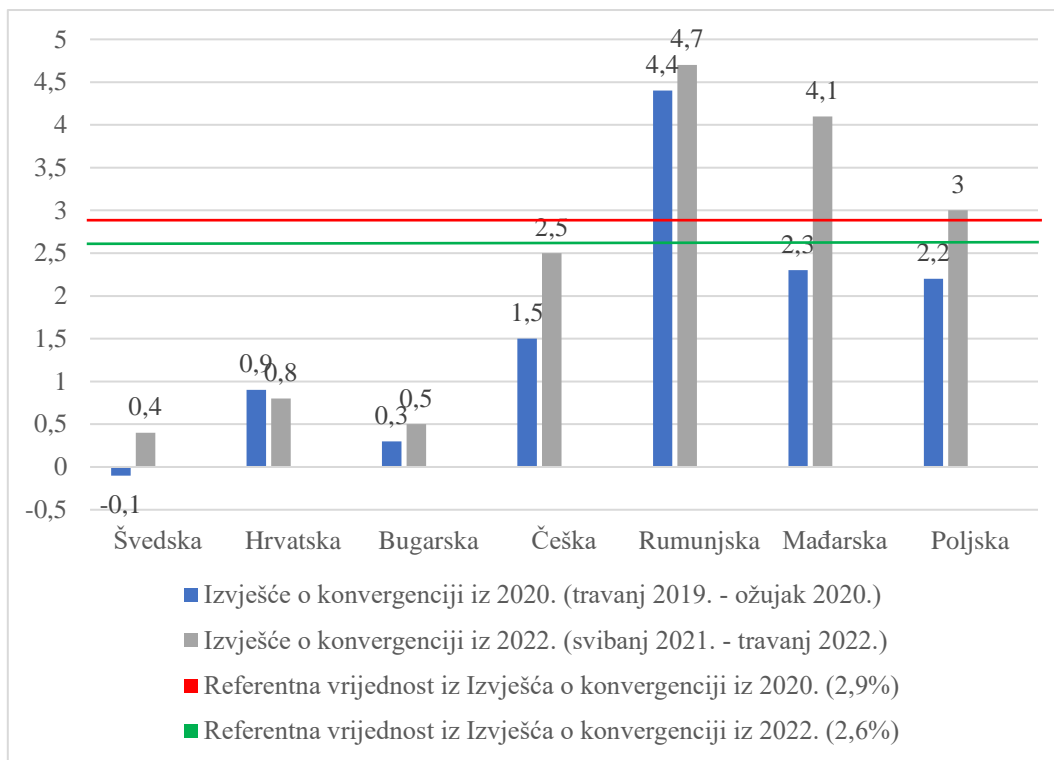
Izvor: preuzeto u cijelosti (Europska središnja banka, 2022:48)

Bugarski lev i hrvatska kuna su jedine od promatranih valuta koje su tijekom referentnog razdoblja imale nisku varijabilnost kretanja. Pri tome je bugarski lev valuta s najmanjim stupnjem kolebljivosti djelomično i zbog okvira valutnog odbora koji se od ranije koristi u Bugarskoj. Pritom je tečaj bugarskog leva tijekom promatranog razdoblja bio fiksno utvrđen na 1 euro za 1,95583 bugarskih leva dok se tečaj kune kontinuirano kretao blisko njezinu središnjem paritetu (Europska središnja banka, 2020; Europska središnja banka, 2022).

Rumunjski leu također je valuta s nešto manjom kolebljivosti, dok su ostale valute pokazale visok stupanj varijabilnosti, a posebice češka krana.

4. **Dugoročne kamatne stope:** Republika Hrvatska uspješno je zadovoljila i kriterij dugoročnih kamatnih stopa.

Grafikonom 4. prikazane su dugoročne kamatne stope promatranih zemlja u 2020. godini i 2022. godini. Prema Izvješću o konvergenciji iz 2022. godine u referentnom razdoblju (svibanj 2021. – travanj 2022.) dugoročne kamatne stope na državne obveznice Republike Hrvatske poprimile su vrijednost 0,8 %, dok je referentna vrijednost u 2022. godini iznosila 2,6 %. Dakle, dugoročne kamatne stope Republike Hrvatske bile su ispod referentne vrijednosti.

Grafikon 4. Dugoročne kamatne stope

Izvor: vlastita izrada autora prema podacima Europske središnje banke (2022)

Od promatranih zemalja u 2022. godini dugoročne kamatne stope Poljske, Mađarske i Rumunjske poprimile su vrijednosti iznad referentne vrijednosti koja je iznosila 2,6 %. Švedska, Bugarska, Hrvatska i Češka su četiri zemlje koje su zabilježile kamatne stope ispod referentne vrijednosti u 2022. godini.

Najniže kamatne stope 2022. godine zabilježene su u Švedskoj dok su najviše kamatne stope zabilježene u Rumunjskoj.

5.2. Smjernice za prilagodbu gospodarstva u procesu zamjene hrvatske kune eurom

Kako bi olakšao prilagodbu gospodarstva prilikom zamjene kune eurom, Koordinacijski odbor za prilagodbu gospodarstva i zaštitu potrošača pripremio je i objavio dokument pod nazivom Smjernice za prilagodbu gospodarstva u procesu zamjene hrvatske kune eurom. Primarna svrha ovog dokumenta je pravovremeno informiranje poslovnih subjekata o pripremama koje je potrebno provesti prilikom navedenog procesa. U dokumentu su navedena i detaljno objašnjena tri ključna razdoblja, a to su pripremno razdoblje, razdoblje dvojnog optjecaja te razdoblje nakon završetka dvojnog optjecaja.

5.2.1. Pripremno razdoblje

Pripremno razdoblje započinje šest mjeseci prije službenog datuma uvođenja eura kao službene valute Republike Hrvatske. Odnosno, ovo razdoblje započelo je kada je Vijeće EU-a donijelo odluku da Hrvatska uvodi euro i kada je utvrđen fiksni tečaj konverzije. Fiksni tečaj konverzije iznosi $1 \text{ EUR} = 7,53450 \text{ HRK}$, te je bilo dopušteno zaokruživanje cijena na dvije decimale.

U ovom razdoblju započinje obveza dvojnog iskazivanja cijena. Obveza dvojnog iskazivanja cijena započela je 5. rujna 2022. godine, tj. 30 dana nakon objave odluke o usvajanju eura u RH i uredbe Vijeća EU-a kojom je propisan fiksni tečaj konverzije. Obvezno iskazivanje cijena završava 12 mjeseci od datuma službenog uvođenja eura, tj. od 1. siječnja 2023. godine. Dakle, razdoblje obveznog dvojnog iskazivanja cijena traje od 5. rujna 2022. godine do 31. prosinca 2023. godine. Najznačajniji alat prilagodbe i zaštite potrošača prilikom uvođenja eura jest dvojno iskazivanje cijena. Dobrovoljno dvojno iskazivanje cijena započinje prvog dana od objave odluke o usvajanju eura i uredbe Vijeća EU-a kojom je propisan fiksni tečaj konverzije.

5.2.2. Razdoblje dvojnog optjecaja

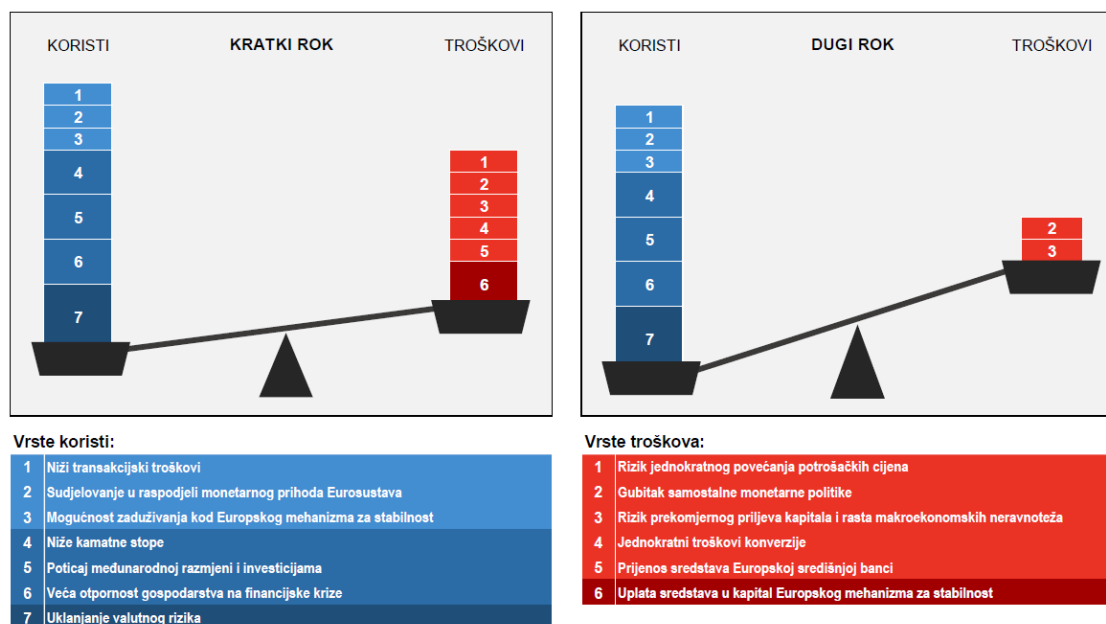
Razdoblje dvojnog optjecaja započelo je 1. siječnja 2023. godine te je trajalo 14 dana, odnosno do 15. siječnja 2023. godine. Tijekom navedenog razdoblja prilikom gotovinskih transakcija istodobno je bilo moguće koristiti i kunu i euro kao zakonsko sredstvo plaćanja. Kako bi se zamjena gotovog novca odvila što bezbrižnije ključnu ulogu imale su određene institucije. Neke od tih institucija su Hrvatska narodna banka, poslovne banke te Financijska agencija – FINA i Hrvatska pošta d.d. Četiri mjeseca prije službenog datuma uvođenja eura Hrvatska narodna banka je započela opskrbu poslovnih banaka s novčanicama eura, dok je kovanim novcem započela opskrbu tri mjeseca prije službenog datuma uvođenja eura.

5.2.3. Razdoblje nakon završetka dvojnog optjecaja

Građani imaju mogućnost zamijeniti kune eurom u poslovnicama ranije navedenih institucija tijekom prvih 12 mjeseci od dana uvođenja eura prema fiksnom tečaju konverzije bez naknade. Nakon isteka ovog razdoblja, novčanice i kovanice kuna isključivo će se moći zamijeniti samo kod Hrvatske narodne banke također bez naknade. Novčanice će se moći trajno mijenjati kod Hrvatske narodne banke dok je zamjena kovanica moguća samo u roku od tri godine od službenog datuma uvođenja eura. Broj novčanica i kovanica kuna koje se zamjenjuju eurom u jednoj gotovinskoj transakciji ograničen je na najviše 100 novčanica i 100 kovanica.

5.3. Odnos koristi i troškova uvođenja eura za Republiku Hrvatsku

Neki od glavnih razloga uvođenja eura su poboljšanje kvalitete života građana te niži troškovi i lakše poslovanje za poduzetnike. Ipak uvođenje eura nosi i određene troškove od kojih su najznačajniji inicijalni troškovi prelaska na euro. Odnos koristi, ali i troškova uvođenja eura bit će analiziran u nastavku i prikazan je Slikom 7.

Slika 7. Odnos koristi i troškova uvođenja eura za Hrvatsku

Izvor: preuzeto u cijelosti (Hrvatska narodna banka, 2022a:3)

Na priloženoj Slici 7. vidljivo je kako uvođenje eura ima znatno više koristi nego li troškova za građane Hrvatske, ali i poslovne subjekte. Također vidljivo je kako dugoročno dolazi do znatnog smanjivanja obujma troškova, dok obujam koristi ostaje nepromijenjen. Kao prednost uvođenja eura potrebno je istaknuti olakšano poslovanje i putovanje zbog nižih transakcijskih troškova. Ova prednost dovodi do povećanja mobilnosti ponajprije mlađih osoba što svakako doprinosi povećanju blagostanja, odnosno kvalitete življenja. Kao jedan od nedostataka uvođenja eura može se istaknuti gubitak nacionalnog identiteta, s obzirom na to da su građani Republike Hrvatske emocionalno vezani uz kunu. Iako su Hrvati tijekom povijesti koristili brojne valute, kuna je zauzelo posebno mjesto s obzirom na to da je ona najduže korištena valuta nakon osamostaljenja Hrvatske. Pošto je Hrvatska relativno mlada zemlja, određene dobne skupine imaju strah od gubitka nacionalnog identiteta i suvereniteta koji je teško izborn Domovinskim ratom i borbom za samostalnost. Mnogi građani Hrvatske smatrali su povećanje

cijena i smanjenje životnog standarda kao vodeće nedostatke uvođenja eura. Stoga je bilo vrlo teško promijeniti percepciju građana jer se proces uvođenja eura u Hrvatskoj odvijao u vrijeme već prisutne inflacije. Nakon samo šest mjeseci od uvođenja eura dolazi do povećanja pozitivne percepcije građana zbog uspješnog procesa zamjene kune eurom (HNB, 2023).

5.4. Rezultati uvođenja eura nakon šest mjeseci

Na temelju dosadašnjih iskustava vidljivo je da su lokalne tvrtke i pružatelji usluga najizloženiji zlouporabi povećanja cijena prilikom zamjene valute. Upravo su oni razlog zbog kojeg percipirana inflacija premašuje stvarnu inflaciju. S obzirom na visoku učestalost kupnje njihove robe i usluga, posebice pojedinačno, kupci brzo uoče njihovo povećanje cijena. Ipak, njihove robe i usluge ne čine veći udio standardizirane potrošačke košarice kojom se mjeri inflacija, ali svakako utječu na percepciju potrošača o inflaciji. Prema Europskoj komisiji (2023), s obzirom na prisutnost inflacije za vrijeme uvođenja eura u Hrvatskoj, mnogi poduzetnici su iskoristili situaciju te neopravdano i nepošteno povećali cijene svojih roba i usluga. Nadležna tijela reagirala su brzo i efikasno kako bi ograničila utjecaj neopravdanog povećanja cijena na inflaciju kroz inspekcije koje su provele korektivne aktivnosti zbog pretjerano visokih cijena. Prema Izvješću komisije proces zamjene hrvatske kune eurom bio je dobro pripremljen i organiziran. Građani, tvrtke i financijske institucije bile su opskrbljene dovoljnom količinom gotovine te je 81 % ispitanika prema Eurobarometru izjavilo kako nije imalo poteškoća prilikom zamjene i podizanja gotovine iz banaka u prvom tjednu. Komisija također predlaže nastaviti s daljnjim inspekcijama i korektivnim aktivnostima kako bi se otkrila neopravdana povećanja cijena. Također komisija ističe kako je Hrvatska uvela euro u vrlo problematičnim uvjetima zbog prisutnosti visoke inflacije u odnosu na dosadašnja iskustva sa procesima zamjene valute (Europska komisija, 2023).

6. Rasprava

Većina prvog desetljeća djelovanja Ekonomske i monetarne unije (EMU) protekla je bez većih poteškoća. Ipak, pred kraj desetljeća, dolazi do pojave globalne ekonomske krize koja je ostavila utjecaj na EMU. Unatoč negativnom utjecaju koji je utjecao na stabilnost eura kao zajedničke valute tijekom financijske krize, EMU je tijekom sljedećih godina uspješno djelovati. Kako bi Hrvatska pristupila europskoj Ekonomskoj i monetarnoj uniji preduvjet je bio zadovoljavanje kriterija konvergencije. Koliko je Hrvatska bila uspješna u ispunjenju kriterija konvergencije govori činjenica kako je uspješno zadovoljila sva četiri navedena kriterija u prilično kratkom vremenskom razdoblju. To je znak dobre i kvalitetne monetarne politike Republike Hrvatske, ali i njene koordiniranosti s Vladom RH, koje su svojim aktivnostima osigurale što bolji položaj Republike Hrvatske u ispunjenju navedenih kriterija.

Hrvatska i Švedska zabilježile su stope inflacije ispod referentne vrijednosti te tako uspješno zadovoljile kriterij stabilnosti cijena. Bugarska nije ispunila kriterij stabilnosti cijena jer je njezina stopa inflacije u 2022. godini iznosila 5,9 % što je iznad referentne vrijednosti iste godine. Bitno je naglasiti kako je do 2020. godine stopa inflacije u europodručju usporavala, a zatim iznimno porasla u 2021. godini. To je bilo posljedica pandemije COVID-19, iznimnog porasta cijena energije, smanjenja ponude, a što je rezultiralo porastom globalne potražnje za proizvodima. Također u 2022. godini svoj negativan utjecaj na kretanje stope inflacije ostavila je i ruska agresija na Ukrajinu. Zbog navedenih razloga inflacija je porasla u mnogim državama članicama EU-a.

Kada je riječ o fiskalnoj disciplini, proračunski deficit Hrvatske bio je ispod referentne vrijednosti. Bugarska je zajedno s Mađarskom, Češkom i Rumunjskom zabilježila proračunski deficit koji je bio veći od referentne vrijednosti 2021. godine te tako nisu ispunile navedeni kriterij. U 2020. godini proračunski saldo pogoršao se u svim državama zbog kriza uzrokovanih pandemijom COVID-19 što je rezultiralo smanjenjem gospodarske aktivnosti. Mnoge zemlje donijele su različite fiskalne mjere kako bi ublažile njezin negativan učinak.

Osim hrvatske kune u ERM II uključen je i bugarski lev. Njihovo dvogodišnje referentno razdoblje trajalo je od 26. svibnja 2020. do 25. svibnja 2022. godine. Kuna je uključena u ERM II po središnjem paritetu u iznosu od 7,53450 kuna za euro. U referentnom razdoblju hrvatska kuna je uz bugarski lev pokazala vrlo nizak stupanj kolebljivosti, za razliku od valuta drugih promatranih zemalja. Hrvatska je uspješno zadovoljila i tečajni kriterij.

Hrvatska je uz Češku, Švedsku i Bugarsku imala najniže prosječne dugoročne kamatne stope. Potrebno je istaknuti kako to nije zasluga samo Hrvatske narodne banke već i Europske središnje banke, s obzirom na monetarnu politiku ESB-a koja ima znatan utjecaj na gospodarstvo Hrvatske, iako tada ona nije bila njezina središnja banka.

Sredinom 2020. godine Bugarska se priključila u ERM II. Tim ulaskom nastojala je zadovoljiti kriterije konvergencije. Nije uspjela zadovoljiti kriterij stabilnosti cijena jer je stopa inflacije bila iznad referentne vrijednosti u 2022. godini, ostvarila je prekomjeran deficit koji je također bio veći od referentne vrijednosti. Ipak, uspjela je ostvariti bruto dug opće države u vrijednosti manjoj od referentne vrijednosti te je uspješno zadovoljila kriterij dugoročnih kamatnih stopa. Prema ekonomskim prognozama, na temelju analize gospodarstva Bugarske ne očekuje se pristupanje Bugarske eurozoni tijekom 2023. ni 2024. godine (Coface, 2023).

Prije pristupanja Republike Hrvatske europskoj Ekonomskoj i monetarnoj uniji provedene su različite ankete s ciljem prikupljanja podataka šire javnosti po pitanju uvođenja eura u Hrvatskoj. HNB (2021) ističe kako se 45 % ispitanika izjasnilo pozitivno na pitanje „Trebali li Hrvatska uvesti euro?“ Ovaj odgovor lako se može povezati s odnosom koristi i troškova uvođenja eura za Hrvatsku. Naime, mnogi smatraju kako su koristi veće nego li troškovi, posebice za mlađe dobne skupine i poslovne subjekte.

U svrhu zaštite potrošača provedeno je zaokruživanje cijena isključivo na dvije decimale prilikom konverzije kune u euro. Time se željelo spriječiti neželjeni efekt zaokruživanja cijena jeftinih dobara prema gore što potencijalno može dovesti do dodatne inflacije koja narušava životni standard. Većina građana RH kao valutu štednje odabrala je euro jer ga smatra stabilnijom valutom u odnosu na kunu. Upravo se time povećavala ovisnost zemlje o monetarnoj politici ESB-a, ali i ovisnost o financijskim i gospodarskim aktivnostima u EU-u. Uloga turizma u hrvatskom gospodarstvu je iznimno velika. Turistički prihodi u 2018. godini iznosili su 18,3 %, a sljedeće godine 21 % BDP-a. Do njihovog smanjivanja dolazi 2020. godine uslijed pandemije, kada su iznosili 8,9 % BDP-a, a već sljedeće godine dolazi do njihovog povećanja na 15,8 % BDP-a. Iako je došlo do smanjenja prihoda od turizma, ako se promatraju kao udjeli u BDP-u, tada su oni jedni od najvećih na području Europe u promatranim godinama (Lider, 2022). Turizam je djelatnost koja se svake godine povećava u Hrvatskoj. Time se samo produbljuju veze s ostatkom europskih zemalja. Stoga je jedna od glavnih prednosti smanjenje troškova konverzije valuta, jer RH uvelike ovisi o turizmu. Kako navodi Šonje (2019), gospodarstvo Hrvatske iznimno je otvoreno te su neki od najznačajnijih partnera upravo srednjoeuropske zemlje kao što su Njemačka, Italija i Austrija. Smanjenje troškova konverzije

pozitivan utjecaj ostaviti će i na investicije, što će svakako doprinijeti njihovom povećanju, a kao rezultat imat će razvoj hrvatskog gospodarstva. Članstvo u EU, kao i ulazak u Schengenski prostor, sa sobom je donijelo brojne prednosti i mogućnosti Republici Hrvatskoj. Povećana je povezanost s ostatkom Europe, olakšano je kretanje ljudi, poslovanje gospodarskih subjekata, trgovanje, razmjena informacija kao i različiti oblici suradnje te investiranje.

Šonje (2019) navodi kako oponenti uvođenju eura često ističu kako taj proces može dovesti do inflacije, gubitka suvereniteta i slično. Neka od mišljenja su bila i da će euro uništiti Hrvatsku jer nije dovoljno konkurentna. Evidentno je kako euro ne može uništiti Hrvatsku, već ju samo osnažiti, tj. povećati njezinu konkurentnost.

7. Zaključak

Monetarno ujedinjenje doprinosi stabilnosti i razvoju gospodarstva zemalja. Mnoge zemlje stavljaju u odnos koristi i troškove koje sa sobom nosi monetarno ujedinjenje prije nego li se odluče na taj korak. Ugovor o Europskoj uniji iz 1992. godine bio je temelj za djelovanje Ekonomske i monetarne unije. Ovim ugovorom definirali su se kriteriji konvergencije koje zemlje trebaju ispuniti prije ulaska u monetarnu uniju. Navedeni kriteriji odnose se na stabilnost cijena, stabilnost tečaja, fiskalnu disciplinu koja podrazumijeva održivost javnih financija te visinu kamatnih stopa kao posljednji kriterij konvergencije. Primarna svrha navedenih kriterija je dokazati ekonomsku stabilnost zemlje. Djelovanje EMU-a započelo je 1999. godine uvođenjem eura u transakcije financijskog sektora dok je tek 2002. godine euro pušten u gotovinski promet. U tom razdoblju također započinje djelovanje Europske središnje banke kao nositeljice monetarne politike europodručja čiji je primarni cilj održavanje stabilnosti cijena. Mnoge zemlje spremne su se odreći svoje nacionalne, službene valute i područja djelovanja svojih monetarnih politika kako bi pristupile eurozoni te produbile veze s ostatkom država članica EU-a koje pripadaju eurozoni. Posljednja zemlja članica Europske unije koja se odvažila na korak uvođenja eura bila je Republika Hrvatska.

Nakon provedenog istraživanja cilj ovog završnog rada, koji je obuhvaćao analizu uspješnosti Republike Hrvatske u ispunjenju kriterija konvergencije te procesa prilagođavanja gospodarstva prilikom zamjene hrvatske kune eurom, je ispunjen. Istraživačko pitanje koje je postavljeno tijekom izrade ovog rada jest je li Republika Hrvatska bila najuspješnija u ispunjenju svih kriterija u razdoblju od 2019. godine do 2020. godine ili su neke promatrane zemlje bile uspješnije po tom pitanju. Sa sigurnošću se može zaključiti kako je Republika Hrvatska bila izrazito uspješna u zadovoljavanju kriterija konvergencije u odnosu na ostale promatrane zemlje, iako se suočila s problemom prilikom ispunjenja kriterija fiskalne discipline koji se odnosi na bruto dug opće države. U konačnici, na temelju istraživačkog dijela rada, evidentno je uspješno ispunjenje navedenih kriterija u relativno kratkom vremenskom razdoblju od srpnja 2020. godine do lipnja 2022. godine. Smjernice za prilagodbu gospodarstva u procesu zamjene hrvatske kune eurom bile su propisane vrlo racionalno na temelju detaljne analize te stručnog i dobrog planiranja. Ovim smjernicama građani i poslovni subjekti na raspolaganju su imali kvalitetne, opsežne i pravovremene informacije o procesu uvođenja eura u Hrvatskoj, a sve s ciljem neometanog odvijanja procesa uvođenja eura te što bolje i bezbolnije prilagodbe građana. Pritom je Republika Hrvatska postavila temelje i otvorila svoj put ulaska u Ekonomsku

i monetarnu uniju. Iako je to bio vrlo zahtjevan i dugotrajan put, kao rezultat tih aktivnosti Republika Hrvatska je 1. siječnja 2023. godine uvela euro kao službenu valutu plaćanja na svom području te tako produbila povezanost s ostalim zemljama članicama Europske unije i osigurala kvalitetniju i čvršću suradnju u budućnosti u području turizma, investicija, trgovine, prometa i dr.

Međunarodne veze kao što su trgovina, prijenos imovine, mobilnost ljudi i razmjena informacija ostavljaju značajan utjecaj na gospodarstvo neke zemlje. Stoga je Hrvatska morala uvažiti navike građana prije donošenja odluke o uvođenju eura kao službene valute. Vidljivo je kako su koristi i u kratkom i u dugom razdoblju veće nego li troškovi, a protekom vremena troškovi se značajno smanjuju te ukupne koristi bivaju sve veće.

Prilikom prikupljanja podataka za ovaj rad, bilo je poteškoća kod pronalaženja prethodnih teorijskih istraživanja vezanih uz ovu temu. Postoje brojna istraživanja na temu kriterija konvergencije te Ekonomske i monetarne unije, ali vrlo je malo onih istraživanja koja se bave uspješnosti Hrvatske u ispunjenju navedenih kriterija s obzirom na to da je ovo nova i aktualna tema. Stoga je pretpostavka kako će uspješnost Hrvatske u ispunjenju kriterija konvergencije biti tema većeg broja budućih znanstvenih i stručnih radova. Također, preporuka je detaljnije istražiti proces pristupanja Bugarske eurozoni s obzirom na njezine dosadašnje uspjehe, ali i izazove u ispunjenju navedenih kriterija.

Literatura

1. Borozan, Đ. (2019). *Makroekonomija*. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
2. Brekalo, M. (2011). *Monetarni suverenitet i eurozona*. Osijek: Svjetla grada d. o. o.
3. Compagnie française d'assurance pour le commerce extérieur (Coface) (2023). *Economic Studies, Croatia*. Dostupno na: <https://www.coface.com/Economic-Studies-and-Country-Risks/Croatia> [pristupljeno 12. lipnja 2023.].
4. Cvečić, I., Kandžija, V. (2010). *Ekonomika i politika Europske unije*. Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
5. Euro.hr (2022). *Smjernice za prilagodbu gospodarstva u procesu zamjene hrvatske kune eurom*. Dostupno na: <https://euro.hr/smjernice-za-prilagodbu-gospodarstva-u-procesu-zamjene-kune-eurom/> [pristupljeno 14. ožujka 2023.].
6. Europska komisija (2023). *Izješće o uvođenju eura u Hrvatskoj*. Dostupno na https://economy-finance.ec.europa.eu/euro/eu-countries-and-euro/croatia-and-euro_en [pristupljeno 14. kolovoza 2023.].
7. Europska središnja banka (2023). *Naš novac*. Dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/euro/intro/html/index.hr.html> [pristupljeno 09. ožujka 2023.].
8. Europska središnja banka (2022). *Izješće o konvergenciji*. Dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/pub/convergence/html/ecb.cr202206~e0fe4e1874.hr.html#toc57> [pristupljeno 14. ožujka 2023.].
9. Freimann, A. (2022). *Monetarna politika EU-a*. Dostupno na: http://www.efos.unios.hr/makrosustav-eu/wp-content/uploads/sites/207/2017/06/10_Monetarna-politika-EU-a_MEU_2017.pdf [pristupljeno 09. ožujka 2023.].
10. Hrvatska narodna banka (2023). Prezentacija *Introducing the Euro in Times of High Inflation: the Case of Croatia*, Geneva, 09. ožujka 2023.
11. Hrvatska narodna banka (2022a). Prezentacija *Hrvatska na putu za euro*, Ekonomski fakultet u Osijeku, 23. ožujka 2022.
12. Hrvatska narodna banka (2022b). Priručnik *Euro na kotačima*. Zagreb: Hrvatska narodna banka.

13. Hrvatska narodna banka (2021). Presentacija *Istraživanje javnog mnijenja o uvođenju eura*. Dostupno na:
https://www.hnb.hr/documents/20182/3721069/hn19032021_Istrazivanje_javnog_mnjenja_o_uvodenju_eura_ozujak_2021.pdf/7162cd76-a346-6698-e04a-60a5eaa240f2?t=1616165838705 [pristupljeno 23. ožujka 2023.].
14. Kersan – Škabić, I. (2015). *Ekonomija Europske unije*. Pula: Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
15. Lider (2022). *Udio prihoda od turizma u BDP-u u Hrvatskoj uvjerljivo najveći u Europskoj uniji*. Dostupno na: <https://lidermedia.hr/biznis-i-politika/udio-prihoda-od-turizma-u-bdp-u-u-hrvatskoj-uvjerljivo-najveci-u-europskoj-uniji-142865> [pristupljeno: 12. lipnja 2023.].
16. Matić, B. (2016). *Monetarna ekonomija*. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
17. Moj bankar (2023). *Valuta*. Dostupno na: <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/V/Valuta> [pristupljeno 08. ožujka 2023.].
18. Radošević, D. (2012): *Kapitalni tokovi, tečaj i Europska monetarna unija*. Zagreb: Visoka škola međunarodnih odnosa i diplomacije Dag Hammarskjöld, Naklada Jesenski i Turk.
19. Šonje, V. (2019). *Euro u Hrvatskoj: Za i protiv*. Zagreb: Arhivanalitika d.o.o.
20. Vlada Republike Hrvatske (2022). *Program konvergencije Republike Hrvatske za razdoblje 2023. – 2025*. Dostupno na:
https://commission.europa.eu/system/files/2022-04/2022-croatia-convergence-programme_hr.pdf [pristupljeno 08. ožujka 2023.].
21. Vujčić, B. (2003). *Euro: Europska monetarna unija i Hrvatska*. Zagreb: Masmedia d.o.o.
22. Vukić, S. (2018). *Monetarna i fiskalna politika Europske unije*. Orašje: Grafolade & 77x7, Ugljara.

Popis slika

Slika 1. Važni događaji koji su za ishod imali uvođenje eura.....	5
Slika 2. "Zmija" u tunelu.....	6
Slika 3. Države koje koriste euro kao službenu valutu plaćanja.....	8
Slika 4. Vremenska crta procesa pristupanja Republike Hrvatske europskoj Ekonomskoj i monetarnoj uniji	13
Slika 5. Tečaj EUR/HRK prije i tijekom sudjelovanja u ERM II	18
Slika 6. Bilateralni tečajevi u odnosu na euro	19
Slika 7. Odnos koristi i troškova uvođenja eura za Hrvatsku	22

Popis tablica

Tablica 1. Dinamika ispunjavanja kriterija konvergencije.....	14
---	----

Popis grafikona

Grafikon 1. Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena	15
Grafikon 2. Suficit ili deficit proračuna opće države	16
Grafikon 3. Bruto dug opće države	17
Grafikon 4. Dugoročne kamatne stope	20